

RAPPORT

Användningen av öppna finansiella tjänster i Sverige

28 juni 2023

Dnr 23-3846

Innehåll

Sammanfattning	3
Bakgrund	4
Kommande EU-reglering.....	4
Reglerade och oreglerade åtkomstmetoder	5
Fortsatta utmaningar vad gäller PSD 2.....	5
Oklara rättsliga förutsättningar för de oreglerade metoderna.....	6
Tidig användning av marknaden	7
Betala.....	7
Försäkra.....	9
Låna.....	11
Spara och investera	12
Hur ser möjligheterna ut?	13
Finansinspektionens bedömning av möjligheterna	13
Marknadens synpunkter inför reglering	13
Risker	15
Konsumentrisker	15
Operativa risker.....	16
Marknadens syn på risker	17

Finansinspektionen
Box 7821, 103 97 Stockholm
Besöksadress Brunnsgatan 3
Telefon +46 8 408 980 00
finansinspektionen@fi.se
www.fi.se

Sammanfattning

Öppna finansiella tjänster handlar om att dela och återanvända kundinformation och innebär att kunder ger tredjepartsleverantörer tillgång till kunduppgifter för att olika typer av finansiella tjänster ska kunna erbjudas. Sådan datadelning är i dag endast reglerad vad gäller betalkontoinformation, inom ramen för det andra betaltjänstdirektivet (PSD 2). EU-kommissionen har dock aviserat att ett förslag till bredare reglering ska presenteras i juni 2023.

Idag sker datadelning genom såväl reglerade som oreglerade metoder. Betalningsinitiering, det vill säga initiering av en elektronisk betalning från kundens betalkonto, är en vanlig användning av de reglerade metoderna. Användningen bedöms totalt uppgå till mellan 100 och 150 miljoner betalningar per år i Sverige. Det kan jämföras med att antalet betalningar via betalningstjänsten Swish under 2022 uppgick till cirka 900 miljoner¹. Ett stort användningsområde är betalningsinitieringar till spelbolag, en bransch som utgör hög risk för penningtvätt och finansiering av terrorism. De reglerade metoderna används också för olika kontoinformationstjänster, och nyttjas av cirka 30 procent av de svenska bankkunderna². Kontoinformationen används primärt för att samla information om en privatpersons ekonomi och i samband med kreditbedömning och rådgivning till privatpersoner.

De oreglerade metoderna används primärt i syfte att konkurrensutsätta och öka försäljningen, exempelvis inför byte av tjänstepensions-, försäkrings- eller bolåneleverantör.

FI kan konstatera att varken de reglerade eller oreglerade datadelningsmetoderna används problemfritt. Utmaningarna består främst av att olika aktörer med lagstadgade rättigheter och skyldigheter inte lever upp till dessa fullt ut, samt att de rättsliga förutsättningarna för de oreglerade metoderna är otydliga.

En bredare reglering av öppna finansiella tjänster kan medföra att de oklarheter som i dag omgärdar de oreglerade metoderna minskar. En reglering kan också underlätta framväxten av olika typer av finansiella tjänster som är till nytta för konsumenter.

De främsta riskerna för konsumenten vid ökad datadelning bedöms vara att konsumenten i datadelningstillfället inte förstår vilken information hen delar eller med vilka parter den delas. Det kan innebära en ökad integritetsrisk och att konsumenten blir kartlagd på ett sätt som hen inte är införstådd med.

¹ <https://www.swish.nu/om-swish>

² Baseras på enkätsvar till FI från Swedbank, Handelsbanken och Nordea.

Bakgrund

Öppna finansiella tjänster innebär att kunder ger tredjepartsleverantörer tillgång till kunduppgifter (för både företag och konsumenter) för att olika typer av finansiella tjänster ska kunna erbjudas. Inom EU togs ett första steg mot reglering av öppna finansiella tjänster genom det andra betaltjänstdirektivet PSD 2 som trädde i kraft 2018. Med den av EU-kommissionen aviserade regleringen av öppna finansiella tjänster tas nästa steg³.

FI fick i regleringsbrevet för 2023 i uppdrag att inför kommande reglering genomföra en kartläggning av hur öppna finansiella tjänster används i Sverige samt att identifiera och analysera de risker och möjligheter som kan kopplas till dessa tjänster. Särskilt fokus skulle läggas på konsument- och integritetsskyddsaspekter.

För att kartlägga användningen samt bedöma möjligheter och risker har FI genomfört en fördjupad analys. Den bygger på en enkät samt dialoger med enskilda bolag, branschföreningar och svenska myndigheter. Enkäten som skickades till 219 bolag under FI:s tillsyn besvarades av 174 bolag. Urvalet bestod av bolag från hela finansmarknaden som förmodades tillämpa eller beröras av öppna finansiella tjänster grupperat i a) *leverantörer av finansiella tjänster*, exempelvis banker, kreditinstitut, försäkringsbolag, fondbolag och värdepappersbolag, b) *tredjepartsleverantörer* som inhämtar och återanvänder data från svenska leverantörer av finansiella tjänster samt c) *andra intressenter*.

Kommande EU-reglering

EU-kommissionen har aviserat att ett lagförslag gällande öppna finansiella tjänster ska presenteras i juni 2023. Initiativet har sin bakgrund i EU-kommissionens ambition att bygga en harmoniserad inre marknad för datahantering och göra Europa till världsledande på området.⁴ Syftet med en reglering av öppna finansiella tjänster uppges vara att främja innovativa finansiella produkter och tjänster. Förhoppningen är att det ska leda till bättre produkter, bättre riktad rådgivning och bättre möjligheter för konsumenter att ta del av sin egen information hos de olika instituten.

³ <https://www.fi.se/sv/publicerat/nyheter/2022/kommissionen-vill-ha-synpunkter-om-oppna-finansiella-tjanster/>

⁴ Europeiska kommissionen, europeiska datastrategin (2020).
https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/european-data-strategy_en

Reglerade och oreglerade åtkomstmetoder

I dag är det regleringen nedan som möjliggör åtkomst till kundinformation för en tredjepartsleverantör av finansiella tjänster:

1. andra betaltjänstdirektivet (PSD 2) för betalkontoinformation
2. dataskyddsförordningen (GDPR)⁵ för personuppgifter.

Ett tillvägagångssätt är att få tillgång till betalkontoinformation via så kallade *särskilda gränssnitt* (PSD 2). Här använder en tredjepartsleverantör det särskilda gränssnitt som kontoförvaltande betaltjänstleverantörer (exempelvis banker) ska tillhandahålla enligt PSD 2 (reglerat). Det ger en garanterad åtkomst till betalkontoinformation för tredjepartsleverantörer som står under finansiell tillsyn.

Tillgång till personuppgifter via andra tekniska metoder som skärmskrapning eller så kallad reverse engineering, kallat *oreglerade metoder*, är ytterligare ett tillvägagångssätt för att få tillgång till kundinformation. Här använder en tredjepartsleverantör inte ett gränssnitt som motparten anger och stödjer, utan tredjepartsleverantören använder i stället motpartens befintliga digitala kundgränssnitt (webb eller mobil) för att hämta in kunduppgifterna, med kundens medgivande. Givet att metoderna i nuläget är oreglerade har tredjepartsleverantörerna inte någon garanterad åtkomsträttighet till kunduppgifter. Inte heller datainhämtningen är reglerad.

Vidare har några leverantörer av finansiella tjänster på eget initiativ utvecklat kompletterande åtkomstmetoder för tredjepartsleverantörer. Dessa metoder kallas ofta för premiumtjänster eller premium-API. FI bedömer dock att premium-API varken är utbrett eller omfattande i dag. Och eftersom leverantörerna av finansiella tjänster begränsar vem som får tillgång till deras premium-API, bör metoden inte inkluderas i begreppet öppna finansiella tjänster.

Fortsatta utmaningar vad gäller PSD 2

Införandet av PSD 2 och de särskilda gränssnitten för tillgång till betalkontoinformation har inneburit tydligare regler, men även ett antal utmaningar, för såväl tredjepartsleverantörer som de kontoförande instituten (banker). Tredjepartsleverantörerna uppger att de särskilda gränssnitten ofta har kvalitetsbrister och inte lever upp till kraven på tillgänglighet och funktionalitet, medan bankerna uppger att tredjepartsleverantörerna undviker att använda de särskilda gränssnitten och i stället fortsätter med de oreglerade metoderna. FI

⁵ Förutsatt att det finns en laglig grund enligt artikel 6 GDPR.

publicerade 2021 ett klargörande av myndighetens förväntningar på berörda parter⁶, men enkätsvaren indikerar att utmaningarna mellan parterna fortsätter.

Oklara rättsliga förutsättningar för de oreglerade metoderna

Respondenterna anger, i sina enkätsvar och i olika dialoger med FI, att deras användning av de oreglerade metoderna omfattas av oklara rättsliga förutsättningar. Det skapar, menar man, en osäkerhet på marknaden vad gäller användningen av dessa metoder med en hel del friktion mellan parterna. Enligt enkätsvaren uppger 56 procent av leverantörerna av finansiella tjänster att inhämtning av kunduppgifter från dem via oreglerade metoder är problematisk. Endast ett fåtal uppger dock att de aktivt motverkar användningen.

⁶ <https://www.fi.se/sv/publicerat/nyheter/2021/fi-fortydligar-skyldigheter-for-tredjepartsleverantorer-av-betaltjanster/>

Tidig användning av marknaden

FI bedömer att svenska fintech-bolag⁷ har varit tidiga med att använda öppna finansiella tjänster i jämförelse med övriga Europa. Orsaken är en generellt hög digitaliseringsnivå inom den svenska finanssektorn och en hög innovationsförmåga hos fintech-bolagen. En mycket viktig bidragande orsak bedöms också vara en tidig och bred spridning av gemensamma mobila e-legitimationer. Ett exempel på tidiga tillämpningar var mobil-appar som med hjälp av öppna finansiella tjänster kategoriserade konsumenters banktransaktioner, vilket skapade en bättre och tydligare översikt över deras privatekonomi genom att kombinera data från konsumentens olika banker och kategorisera de transaktioner som skett. En annan tidig tillämpning var att initiera betalningar via öppna finansiella tjänster. Tack vare den tidiga användningen av öppna finansiella tjänster i Sverige finns i dag en omfattande teknisk infrastruktur. Det har möjliggjort åtkomst till flera banker genom endast ett API som i sin tur erbjuds till hela marknaden, vilket möjliggör skalbarhet och kostnadseffektivitet.

Före införandet av PSD 2 skedde all denna interaktion med bankerna genom användning av oreglerade metoder. Enligt FI:s enkät står oreglerade metoder i dag för under tio procent av användningen av öppna finansiella tjänster⁸.

Betala

Betalningar via öppna finansiella tjänster är vanligt – men andra betalsätt dominerar

Enligt FI:s enkät var betalningar en av de mest använda tillämpningarna av öppna finansiella tjänster i Sverige under 2022. Sammanlagt genomförde då tredjepartsleverantörer uppskattningsvis mellan 100 och 150 miljoner betalningsinitieringar hos de svenska bankerna. Det kan jämföras med exempelvis antalet kortbetalningar som i Sverige var cirka 3,5 miljarder under 2021⁹ och antalet Swish-betalningar som under 2022 uppgick till drygt 900 miljoner.¹⁰

⁷ <https://www.riksbank.se/sv/press-och-publicerat/publikationer/staff-memo/en-oversikt-over-fintech-och-kryptotillgangar/vad-ar-fintech/>

⁸ Baserat på volym i antal inhämtningar och initieringar från de aktörer som valt att svara på FI:s enkät

⁹ <https://www.riksbank.se/sv/statistik/statistik-over-betalningar-sedlar-och-mynt/betalningar/>

¹⁰ <https://www.swish.nu/om-swish>

I genomsnitt uppges 21 procent av svenska konsumenter använda möjligheten att genomföra en betalning via öppna finansiella tjänster¹¹. Det kan jämföras med Swish som används av 71 procent av alla svenska konsumenter.¹²

Riksbanken uppger i sin betalningsrapport från 2022 att 13 procent av betalarna använder direktbetalningar¹³ som betalningsmedel inom e-handeln.¹⁴ I betalningsrapporten från 2020 var motsvarande siffra cirka 20 procent, vilket indikerar att användningen av betalningsinitieringstjänster har minskat.¹⁵ De båda rapporterna visar också att andelen som betalar med Swish samtidigt har ökat från 20 till 31 procent.

Betalningar inom e-handel vanligt – men överföringar till spelbolag vanligare än enkätsvaren visar

I enkätsvaren anges att betalningsinitiering inom e-handeln samt initiering i syfte att överföra pengar till företag i samband med betalning av en faktura var de två mest spridda typerna av betalningsinitieringstjänster under 2022. På tredje plats hamnar överföring av pengar till och från bolag som erbjuder spel om pengar. FI bedömer dock att detta användningsområde används oftare än enkätsvaren visar när det gäller antalet betalningsinitieringar som utförs. Anledningen är att flera av de allra största aktörerna inom kategorin betalningsinitiering i enkätsvaren anger att ”överföra pengar till och från bolag som erbjuder spel om pengar” är ett av de vanligaste användningsområdena och detta styrks även av en tidigare undersökning som FI gjort då ungefär hälften av det aktuella bolagets totala transaktionsvolym bestod av transaktioner till och från spelbolag.¹⁶ Därtill pekar FI:s tidigare dialoger med representanter för spelbranschen att betalningsinitiering via särskilda gränssnitt och oreglerade metoder är fortsatt vanligt förekommande.

Övriga betalningsinitieringstjänster är bland annat överföring av medel till och från värdepappersbolag samt överföring av medel mellan privatpersoner.

Kontoinformationstjänster – vanligt förekommande och med ett flertal olika användningsområden

Utöver betalningsinitiering är kontoinformationstjänster i enlighet med PSD 2 ett vanligt användningsområde. Totalt genomfördes cirka 400 miljoner inhämtningar

¹¹ Baseras på enkät svar till FI från Swedbank, Handelsbanken och Nordea.

¹² <https://www.swish.nu/om-swish>

¹³ En direktbetalning definieras av Riksbanken som; ”när kunden genom en länk från webbutiken får åtkomst till sin internetbank, där betalningen utförs direkt” – dvs betalningsinitiering både via särskilda gränssnitt och oreglerade metoder.

¹⁴ <https://www.riksbank.se/sv/betalningar--kontanter/sa-betalar-svenskarna/betalningsrapport-2022/>

¹⁵ <https://www.riksbank.se/globalassets/media/rapporter/betalningsrapport/2020/svenska/sa-betalar-svenskarna-2020.pdf>

¹⁶ <https://www.fi.se/contentassets/b2a1884d9e1844d5a6677af9fb1d7bc1/beslut-trustly-group-20-20967.pdf>

av kontoinformation från kontoförande institut under 2022. Enkätsvaren visar även att de större kontoförande instituten har lämnat ut kontoinformation för cirka 30 procent av sina kunder via särskilda gränssnitt.¹⁷

Enkätsvaren visar att de vanligast förekommande användningsområdena för kontoinformationstjänster var att

- sammanställa och presentera en privatpersons ekonomi för eget bruk
- hämta saldouppgifter för ett betalkonto i samband med en betalningsinitiering
- hämta uppgifter i samband med kreditgivning till en privatperson
- att samla en privatpersons kontosaldo hos olika banker i en och samma banks kundgränssnitt (till exempel mobilapp).

Oförändrad användning av öppna finansiella tjänster inom betalningar

FI ser en relativt oförändrad användning av betalningsinitieringstjänster de senaste åren. Konkurrensen från andra betalsätt som Swish, Autogiro samt kortbetalningar bedöms utgöra en del av förklaringen till detta. Baserat på data som rapporteras till FI är bedömningen även att överföringar till och från spelbolag via betalningsinitieringstjänster totalt sett tenderar att minska, vilket även det påverkar betalningsinitieringstjänster på totalen.

FI kan även konstatera att oreglerade metoder fortsatt används både för att initiera betalningar och hämta kontoinformation, dock i minskande omfattning.

Anledningarna till att oreglerade metoder förekommer trots införandet av särskilda gränssnitt är enligt enkätsvaren bland annat att de särskilda gränssnitten inte alltid är tillgängliga eller att efterfrågad funktionalitet eller information saknas. Enligt enkätsvaren skapar oreglerade metoder även en större flexibilitet för tredjepartsleverantörer att skraddarsy kundupplevelsen eftersom kunden inte behöver lämna leverantörens gränssnitt.

Försäkra

Användningen ökar inom försäkringsbranschen - men från låga nivåer

Inom försäkringsbranschen finns det i nuläget inga reglerade inhämtningsmetoder utan tredjepartsleverantörerna använder de oreglerade metoderna. 42 procent (19 bolag) av försäkringsföretagen som svarat på FI:s enkät uppger att olika aktörer hämtat data från dem via oreglerade metoder.

¹⁷ Baseras på enkät svar till FI från Swedbank, Handelsbanken och Nordea.

Enkäten visar också att en relativt låg andel, endast två procent av försäkringsföretagens kunder, använde möjligheten till datadelning via oreglerade metoder under 2022. Samtidigt uppger 61 procent av försäkringsföretagen (27 bolag) att användningen av öppna finansiella tjänster ökar och resterande 39 procent att de inte vet.

Initieringar, exempelvis att påbörja en flytt av en försäkring, säga upp en försäkring eller göra premieberäkningar, förekommer men är ovanligare än endast datainhämtning och uppges förekomma hos 13 procent av försäkringsföretagen.

Omvänt uppger en låg andel, 14 procent, av försäkringsföretagen att de själva nyttjar öppna finansiella tjänster för datainhämtning. Majoriteten, 57 procent, planerar inte heller att börja använda öppna finansiella tjänster.

Tjänsterna används brett inom försäkring

Försäkringsbranschen omfattar såväl sak-, person- som pensionsförsäkringar. Samtliga områden omfattar olika typer av kundinformation som är av intresse för användning av öppna finansiella tjänster. Via enkäten ser vi att användningen är relativt bred i sin omfattning.

Sakförsäkringar omfattar information om försäkringsobjektets egenskaper (som värde och stöldbenägenhet), försäkringstagarens egenskaper (som ålder och bostadsort), men även kundens försäkringsvillkor (premie som kunden betalar, förfallodag, självrisk). Intresset för denna information i samband med öppna finansiella tjänster handlar delvis om att skapa en översiktsskild över kundens försäkringssituation. I förlängningen bedöms det primära intresset vara underlag för byte av försäkringsföretag. Den nuvarande användningen när det gäller sakförsäkringar tenderar alltså främst att vara försäljningsdriven, snarare än att ge försäkringstagaren mer information och en bättre överblick över sina försäkringar.

Personförsäkringar, som liv-, sjuk- och olycksfallsförsäkringar, kan omfatta information om en individs hälsa, ålder och livsstil (hälsodata), vilket innebär extra känslig informationen ur ett integritetsperspektiv. I nuläget bedöms intresset för att inhämta personförsäkringsuppgifter vara begränsat till att ge individen en översiktsskild eftersom byte av försäkringsföretag gällande personförsäkringar bedöms som en mer komplicerad process enligt dialog med marknadsaktörer.

Pensionsförsäkringar kan vara betydande i värde för en konsument, exempelvis i form av intjänad tjänstepension, och de kan dessutom vara flyttbara till andra försäkringsbolag. Information om pensionsförsäkringar är därför särskilt intressant för användning av öppna finansiella tjänster vilket också visar sig i enkätsvaren. Flyttbara pensionsförsäkringar beskrivs mer i kapitlet Spara.

Låna

FI konstaterar utifrån enkätsvaren att uppgifter om privatpersoners lån inhämtas via såväl särskilda gränssnitt som oreglerade metoder. Lånekostnader, vilka kan framgå av betalkontoinformation (transaktionshistorik), inhämtas exempelvis via särskilda gränssnitt. Allmän låneinformation som kapitalskuld, räntesats, amortering och löptid är dock endast möjlig att inhämta via de oreglerade metoderna.

Kontoverifiering är ett vanligt användningsområde

FI noterar att ett av de vanligaste användningsområdena för kreditsektorn där särskilda gränssnitt används i hög utsträckning är så kallad kontoverifiering. Kreditgivare har behov av att per automatik kunna verifiera ett konto som är mottagande samt kontohavare – innan en utbetalning av exempelvis ett lån. Detta för att undvika bedrägerier eller för att bättre efterleva kundkännedom- och penningtvättsregelverket.

Ytterligare användningsområden kopplade till kreditbedömningsändamål, när underlag för kreditbedömning (betalkontoinformation) primärt inhämtas via särskilda gränssnitt är:

- verifiera inkomst
- upptäcka bedrägeri
- studielån hos CSN
- spelande/kasino
- bolånekostnader
- återbetalningsförmåga.

Det finns i dag även exempel på öppna finansiella tjänster som är helt beroende av oreglerade metoder eftersom enbart betalkontoinformation är otillräcklig. En av dessa är SBAB:s produkt ”räntematchen” – en bolånejämförelsetjänst som låter användare dela med sig av sin befintliga bolånedata för att potentiellt få ett bättre ränteerbjudande.¹⁸

Kartlägga lån via betalkontoinformation

Eftersom PSD 2 enbart omfattar betalkonton går det inte att få en komplett överblick av en individs kreditengagemang som kapitalskuld, ränta, amortering och löptid, endast via de reglerade metoderna. Kreditinstitutet kan dock indirekt få en uppfattning om en individs samlade kreditengagemang hos ett flertal institut genom att kartlägga individens lånekostnader baserat på transaktionshistoriken (betalkontoinformation). Det är möjligt genom att tredjepartsleverantörerna

¹⁸ <https://www.sbab.se/1/privat/lana/bolan/bolan - sa funkar det/rantematchen.html>

analyserar de löpande avbetalningar respektive låneutbetalningar som framgår av betalkontoinformationen.

Spara och investera

Begränsad datadelning inom områdena spara och investera

Endast ett av de 31 värdepappersbolag, fondbolag och försäkringsförmedlare som besvarade enkäten uppger att tredjepartsleverantörer idag inhämtar kundinformation från dem. Inhämtningen sker uteslutande via oreglerade metoder. Värdepappersbolag, fondbolag och försäkringsförmedlare bedöms därför vara endast begränsat omfattade av datadelning i nuläget. En förklaring kan vara att dessa bolag hanterar en begränsad mängd kundinformation som är av intresse för datadelning.

Om bolagstyperna utökas till nätmäklare och banker, som också erbjuder tjänster inom spara och investera, ökar däremot användningen av de oreglerade metoderna betydligt. Det kan bero på att leverantörerna av finansiella tjänster både har mer omfattande kundinformation och för att tredjepartsleverantörerna redan har utvecklat datainhämtning gentemot dessa lite större marknadsaktörer.

Omvänt uppger 30 procent av värdepappersbolagen, fondbolagen och försäkringsförmedlarna att de själva använder öppna finansiella tjänster i sina erbjudanden, där reglerade särskilda gränssnitt och oreglerade metoder används lika mycket. I majoriteten av dessa fall har värdepappersbolagen, fondbolagen och försäkringsförmedlarna inte utvecklat de tekniska lösningarna själva, utan de hanterar datainhämtningen genom avtal med ett fåtal aktiva tredjepartsleverantörer.

Datadelning används för rådgivning och inför flytt av pension och sparande

Enligt FI:s enkät omfattar användningsområden inom spara och investera främst analys av portföljer, ekonomisk översikt och individanpassad rådgivning, i synnerhet vad gäller flytt av tjänstepension och sparande. FI uppfattar, efter att ha haft dialogmöten med företag och aktörer i branschen, att Sverige anses ligga långt fram i utvecklingen när det gäller flytt av pensioner samt sparande. Strukturen för Sveriges pensionssystem, vilken har skapat ett behov av att flytta och samla, är sannolikt en del av förklaringen till detta.

Hur ser möjligheterna ut?

Finansinspektionens bedömning av möjligheterna

Spelplanen inom finanssektorn är i dag ojämn till nackdel för konsumenterna. Det beror till stor del på det informationsöverläge som företagen har, vilket kan leda till att konsumenterna betalar högre priser och erbjuds mer komplexa produkter än nödvändigt. Förbättrade möjligheter till datadelning kan potentiellt stärka konsumenters ställning på de finansiella marknaderna och jämna ut informationsunderläget. Ökad datadelning kan också leda till mer individanpassade tjänster och produkter och att konsumenter får större möjligheter att jämföra olika produkter med varandra.

Innovativa tjänster kan även öka möjligheterna till ökad förståelse för privatekonomiska frågor, inklusive pensioner och försäkringar, hos konsumenterna. Med rätt reglering stärks också konsumentskyddet genom att det blir enklare att ha kontroll över den data som delas.

Med utökade möjligheter till en samlad bild av konsumentens finansiella situation skapas också bättre försättningar för exempelvis banker och försäkringsbolag att kunna bedriva en mer träffsäker kreditbedömning och rådgivning. Ytterligare en möjlighet är bättre tillgång till kredit- och rådgivningstjänster även för små och medelstora företag. Det öppnar också upp för nya typer av tjänster och aktörer som på sikt kan stärka konkurrensen och därmed förbättra marknadens funktionalitet samt bidra till en ökad innovationskraft.

En reglering av öppna finansiella tjänster skulle troligen medföra att en större andel data delas via reglerade metoder. Ökad användning av reglerade metoder skapar en tydligare rättslig grund för datadelning, vilket är positivt.

Marknadens synpunkter inför reglering

Ungefär hälften av bolagen som besvarat FI:s enkät använder i dag, eller planerar att använda, öppna finansiella tjänster. Det finns vissa skillnader mellan hur tredjepartsleverantörer och leverantörer av finansiella tjänster bedömer möjligheterna med en reglering.

I enkäten pekar tredjepartsleverantörerna på möjligheterna till ökad transparens och konsumenters ökade förståelse för sin ekonomiska situation. De menar att det kan leda till bättre rådgivning till konsumenter men även underlätta och öka rörligheten, vilket gynnar slutkonsumenten. Tredjepartsleverantörerna argumenterar även för att regleringen kan leda till ökad innovationskraft, bättre konkurrens och att konsumentens integritet stärks samt att riskerna för bedrägerier minskar.

Leverantörerna av finansiella tjänster pekar i enkäten ut flera möjligheter med den kommande regleringen. Utöver flera av de möjligheter som även tredjepartsleverantörerna pekar på, så som ökad transparens, bättre överblick av sin ekonomi och ökad rörlighet, lyfter de även fram att tydligheten ökar om vad som gäller för de aktörer som tillhandahåller tjänsterna. Den minskade användningen av de oreglerade metoderna är också något som tas upp som en förhoppning. Det skulle minska riskerna med att okända aktörer hämtar in och sprider känslig information till parter som inte konsumenten har kännedom om eller har gett sitt medgivande till.

Risker

FI bedömer att riskerna kopplade till öppna finansiella tjänster kan kategoriseras som konsument- och operativa risker.

Konsumentrisker

Utifrån ett konsumentskyddsperspektiv ser FI ett antal risker som behöver beaktas för att tjänsterna ska få en positiv effekt på de finansiella marknaderna.

Konsumentens ställning riskerar att försvagas

Som framgått av tidigare avsnitt bedöms öppna finansiella tjänster kunna minska konsumenternas informationsunderläge. Det finns dock också en risk att det motsatta inträffar, det vill säga att företagens kunskaps- och informationsövertag riskerar att utnyttjas än mer. En sådan risk skulle kunna materialiseras exempelvis i en förhandlingsposition om företagen har mer information om konsumenten än konsumenten själv, men också om övertaget används för olika former av diskriminering, olämplig rådgivning och i samband med bedrägerier.

En speciell risk inom försäkringssektorn är den generellt ökande nivån av information om en individ som potentiellt kan förstärka den individualiseringstrend som finns för premiesättning. Det kan komma att påverka funktionen med en gruppförsäkring och också leda till att en försäkring inte alls erbjuds till vissa försäkringstagare.

FI ser även en risk i att det sätts en norm i ökad datadelning så att det, även i de fall där det inte är relevant för den tjänst som erbjuds, ändå krävs en datadelning av konsumenten. Det kan innebära att konsumenter delar mer information än vad som är nödvändigt, vilket innebär onödiga integritetsrisker.

Konsumenten är inte införstådd med vad som delas och med vem

FI ser därtill en stor risk i att konsumenten i själva datadelningstillfället inte förstår vilken information som delas och med vilka parter. Det kan innebära en förhöjd risk att bli kartlagd på ett sätt som konsumenten inte är införstådd med. Det kan också vara svårt att veta vem som är ansvarig och vart man som konsument ska vända sig, till exempel vid klagomål.

Hantering av speciellt känslig kundinformation

Information som omges av banksekretess samt hälsodata, som exempelvis förekommer inom personförsäkringar, kan inom finanssektorn anses utgöra speciellt känslig information för individer och bör därför beaktas särskilt eftersom det skapar en förhöjd integritetsrisk. Med nuvarande användning av de oreglerade

metoderna, där olicensierade företag hanterar delning av denna information i flera led, kan det innebära risker vad gäller konsumentskyddet.

En generellt ökad datamängd i kombination med speciellt känslig information ställer också högre krav på företagens förmåga att hantera personuppgifter.

Operativa risker

FI bedömer även att det finns operativa risker kopplade till öppna finansiella tjänster.

Ökade informations- och cybersäkerhetsrisker

En bredare reglering av öppna finansiella tjänster innebär att en större mängd finansiell information än idag behöver göras tillgänglig. Bolag som inte omfattas av nuvarande reglering kommer att beröras och dessutom involveras oftast flera olika aktörer utöver slutanvändaren och den finansiella tjänsteleverantören. Detta innebär att mer finansiell information, som ofta är känslig, görs åtkomlig och sprids mellan olika typer av aktörer i värdekedjan. Detta innebär att informations- och cybersäkerhetsriskerna ökar.

Penningtvättsrisker förekommer inom betalningsinitieringar

Spelbranschen utgör hög risk för penningtvätt och finansiering av terrorism samtidigt som FI:s kartläggning visar att betalningsinitieringar till spelbolag är frekvent använt i Sverige. I Polisens rapport, Penningtvätt på spelmarknaden¹⁹, lyfts även utmaningar vad gäller kraven på att säkerställa att innehavaren av ett bankkonto är samma person som innehavaren av spelkontot, vilket innebär en höjd risk för penningtvätt via spel.

Spelinspektionen är den myndighet som kontrollerar att spelbolag med licens i Sverige följer penningtvättslagen. Spelinspektionen har dock inte rätt att kontrollera bolag som saknar svensk licens. Betaltjänstleverantörer som förmedlar insatser eller vinster till och från olicensierade spelbolag medverkar därmed till att dessa bolag kan fortsätta att bedriva sin verksamhet utan att följa svensk penningtvättslag²⁰. Det förekommer att betaltjänstleverantörer under FI:s tillsyn använder betalningsinitieringar för att förmedla insatser eller vinster till och från olicensierade spelbolag, vilket också innebär en höjd risk för penningtvätt via spel.

¹⁹ <https://polisen.se/contentassets/0808e4fd9d0545ad9a9f22f638bf6bbb/penningtvatt-pa-spelmarknaden.pdf>

²⁰

<https://www.spelinspektionen.se/globalassets/dokument/informationsdokument/betaltjanst-everantorer-info.pdf>

Marknadens syn på risker

Ett antal respondenter av enkäten pekar på risken att olika marknadsaktörer kan komma att tolka den kommande regleringen av öppna finansiella tjänster på olika sätt, vilken kan resultera i att mängden data som görs tillgänglig varierar mellan olika aktörer. Tredjepartsleverantörerna hänvisar till genomförandet av PSD 2 som en bidragande orsak till att denna risk lyfts.

Flertalet datainnehavare anger även att avsaknaden av möjlighet till ekonomiska incitament i samband med datadelning är en risk och menar bland annat att kvaliteten i de särskilda gränssnitten kan bli sämre än önskvärt. Ett antal svarande pekar också på de kostnader som införandet av regelverket kan medföra för datainnehavare likväl som tredjepartsleverantörer. Här nämns både kostnader för att säkerställa att regelverket följs samt för tekniskt genomförande- och underhåll.

Speciella utmaningar med reglering inom försäkringsbranschen

I enkätsvaren och dialoger med branschföreningar noterar FI även en viss marknadsoro för att det kommer vara särskilt utmanande att skapa en reglering som spänner över hela EU för just försäkringsbranschen. Detta eftersom försäkringsområdet i större omfattning bedöms vara beroende av nationella förutsättningar, som välfärdssystem och pensionssystem, än exempelvis vad som gäller inom värdepappershandel och banksektorn.